

ANŐ

FEMINISTA FOLYOIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 40 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2*50 K

Quo usque tandem ?

Nem azért, mert az egyoldalú férfikormányzat gyászos eredményei két év multán újabb fekélyt hoztak létre az emberiség testén, közelebb a magyar nép szívéhez mint a szellemi fertőzés eddigi nyilvánulásai; nem azért, mert egész felzaklatott idegzetünk nyílt sebhely gyanánt kínoz bennünket a kétesztendő marcangolás hatása alatt; nem azért, mert újabb sok ezer asszony jajszava kíséri az emberiség kárára elkövetett égbekiáltó bűnök végeláthatatlan sorozatait: de mert két év kimondhatatlan szenvedései sem tudják elcsitítani a nők lelkében élő ősi anyai Ösztön feljajdulását, megint egyszer felvetjük a kérdést: hát nem volt még elég?

Akár felénk, akár a másik oldal felé hajlik a változó »hadi szerencse«; azok az anyák, akik nem csak a szó testi értelmében adtak életet, de gondolkodásuk és érzésük erős szálaival fűzték magukhoz az egész jövő nemzedéket; akik a jövő emberiség sorsáért felelősséget éreznek, széles e világon mindenütt emésztő bánattal gyászolják az emberéletek százszereit, a boldogságuktól megfosztott emberek milliőit, a fejlődésükben megakasztott gyermekek és fiatalok tömegeit. Józan ésszel meg nem érthetik, hogy az emberiség létszámának ez a megtizedelése hozhat-e reális hasznót még arra a félre is, amely az erőszakos mérkőzésben felül marad? Mit szólnának az olyan apához, aki a vagyonáért folytatott harcban feláldozná családja felének életét? Hinnők-e, hogy örülni tud az ily módon összeharácsolt anyagi javaknak?

Az erőszakkal szerzett területrészek a történelem folyamán soha, sehol sem fokozták a hódító ország erkölcsi erejét; sőt inkább kelevény voltak a nemzet testében, zavarták annak rendes vérkeringését, nem engedték kifejlődni az állampolgári szolidaritás érzését. Lengyelország 120 év alatt, Elzász-Lotharingia 45 év alatt nem olvadt bele a hódító államba; a kormánynak folytonosan bajt, gondot, nehézséget okoztak és természetesen kész eszközei voltak minden ellenség áramlatnak.

Az emberéletnek és gazdasági értékeknek avval a hallatlan eltékozlásával, teljében improduktív elpusztításával, amely a háborút jellemzi, nem áll tehát szemben — még a felülmaradó félnél sem — az állampolgárok javát szolgáló semmiféle gazdasági vagy erkölcsi haszon. Még azok szempontjából is, akik a XX. század lelkiismeretével nem tartják abszolúte összeegyeztethetetlennek a háború középkori jellegű borzalmait, a történet összes tanításai Norman Angeil tételét illusztrálják: r o s s z u l l é t a háború!

Az emberiség pedig helyrehozhatatlanul elveszíti azokat a kultúrjavakat, amelyeket ez a háború tönkretett, valamint azokat, amelyek a dolgok természetes fejlődéséből folyólag létrejöhetnek volna ezekben az években, amelyeket a háború rabolt el a normális szellemi élettől.

Meddig kell ennek így folytatódnia? Mikor fogja belátni minden műveit nemzet, hogy a kapzsiság fegyveres érvényesítése és fegyveres visszashorítása egyaránt méltatlan hozzá? Mikor fogják megérteni az összes nemzetek, hogy nincs drágább kincs — sem föld, sem arany, sem ágyú, sem szerszám — mint az élő emberekben felhalmozott testi és szellemi munkaerő? Mikor eszmélnék majd az egész világ nagyképű államférfiai arra, hogy vélt bölcsességük öngyilkosságba viszi a fehér fajt és végeredményben más népfajok friss erejének szolgáltatja ki azokat a területeket, amelyedért ma folyik az öldöklés?

Vajjon dereng-e már az államok sorsának intézőiben az a tudat, hogy a szabadjára engedett, mivel sem korlátozott és ellensúlyozott férfi-erőszak túltengése hozta e kárhozatos esztendőket Európa népeire? Kezdek-e már sejteni, hogy az anyák[^]Befolyása mérsékelte volna a vérengzést előidéző politikát; hogy felvilágosult népek nem ok és cél nélkül adták meg a nőknek a teljes polgárjogot és hogy az emberiség anyái nem alhatnak nyugodtan, míg keresztül nem vitték, hogy a választójog segítségével döntő befolyást korolhassanak gyermekeik sorsára?

Az újságírás etikája.

Írta: Dénes Zsófia.

Az emberek lebecsülik a sajtó erejét. Az olvasó nem tudja, milyen mélyen nevelő és befolyásoló volt és marad számára a mindennapi olvasmány, a huszonnegyórás híradás és felhívított élettudomány, melyet látszólag minden irányzat és beállítás nélkül, a v é 11 igazság pusztaságában kap és szí magába. Az újságíró rendszerint engedelmes eszköze a hatalmi csoportnak, mely fentartja a hírlapot s melytől anyagilag függnek a küzdő existenciák. Nem is csoda tehát, ha a kenyérért dolgozók túlnyomó többsége vasnapra hagyja a maga meggyőződését, elteszi azt a maga külön kis kávéházi vitáira vagy pedig beléfárad abba, hogy saját meggyőződése legyen, egyénisége elszürkült a mindennapi élet koptatásában és akarata, lendülete kialudt, mért gályamunkát végez szegényes sorsáért. A vérbeli újságíró, voltaképp csak szocialista lehet, mert saját bőrén tapasztalja a társadalom uzsoráját, azt a vérlázító kihasználást, mellyel a szellemi munkát fizetik. De csak kevesek, csak az írók elite-je vagy csak az egyéb jövedelmi forrás által eltartott hírlapírók engedhetik meg maguknak a meggyőződés luxusát. A sajtó felelősségét nem is kell tehát rajtuk keresnünk. De igenis azon a társadalmon, mely minden tettét a maga kapzsi és hatalmi érdekében cselekszi, melynek érdeke, hogy az elnyomottak és kihasználtak ellen a hatalommal paktáljon, melynek kezében a sajtó is csak eszköz a maga vaköngző céljai elérésére, és mely hazug jelszavakkal, álszentszimulizmussal elferdített világ- és élet-nézettel méfcelyezi meg első sorban épp a sajtó útján az emberiséget. A tisztán látónak kacagtatok — azonfelül, hogy kétségbeejtők — a sajtó eljárásai. Báránybőrbe bujtatja a farkast. Fehér köntösbe azt, mi skárlátpiros. Dicsfénnyel övezi, hogy madonnának lássék a kigyóhaju furiát. Szent szavakat ejt ki és gonoszát akar, szépségekről beszél és ocsmányságot mivel: félrevezeti, megcsalja s kifosztja a saját gödrébe esett; gyanútlan emberiséget.

Egyrésztől az iskola, ez az állami intézmény, másrésztől a sajtó, ez a hatalmi szervezkedés, kezdik ki már csirájában, gyöngye palánta korában az embert. Nagyon rossz sorsra születettnek vagy nagyon élesszeműnek kell lennie, hogy feleszméljen és meglassa: fel akarták használni vak eszközül. És idejébe, erejébe kerül, amíg sorra lefeszíti magáról. A beléje nevelt tiszteleteket, tekintélyeket, jelszavakat... A sajtó a nagyobbik bűnös, mert az hosszabb életkorral, más méretekkal, gyakorlatibb szenvedélyekkel dolgozik. Ő a nagy virtuóz, aki az engedelmes fehér és fekete billentyűkből kiveri a neki kedves és zsúfolt termet hozó melódiát.

A sajtó nagyobb hatalom, mint Sir Edward Grey és nagyobb hadvezér, mint Hindenburg. Ha a sajtó nem akart volna háborút — nem ma, amikor talán enyhíti felelősségét, hogy béklyók vannak kezén — de réges-rég, még béke idején, nem lett volna világháború. Ha van világháború, úgy a sajtó akarta.

Európaszerte tíz-tizenkét sajtóorgánusra netán kettő esik — a szervezett nőmozgalom sajtója és a szocialistáké — melyek nemzet és nemzet közt nem szítottak gyűlöletet. Tízszeres hang kiáltotta őket túl. Józansá-

gukat, éber látásukat lefokozták cifra szavak, melyek röpködtek, mint a lobogók. Lidércfények gyulladtak ki, mintha örömtüzek volnának, virágot fontak girlandba, mintha népünnepélyre készülnének, szőnyeget dobtak lábuk elé, mintha azok vígadásba indulnának, hizlalt ökröt forgattak nyárson és nem látta a részeg tömeg, hogy az a világ békéje volt, ami sercegett a lángon, hogy cseppenkint olvadjon alá és legyen semmivé.

Csodálatos, hogy a beteljesedés órájában is, a világháború dúlása közben is akadtak országok, akik önként vették magukra az emberirtás és minden testi-lelki nyomorúság borzalmát. Akik önként hajtották fejüket a nyaktiló alá és enkezükkel tépték fel szívüket, hogy elvérezzenek. Itáliára s Romániára gondolkunk elsősorban is, kiket semlegességük kincses kamarává bástyázhatott volna s kiket megfizettségök behajtott romlásba. Hogy izgatott, hogy ágált, hogy kikelt, hogy rajongott, hogy gyűlölt és gyilkolt az olasz-román sajtó. (Hogy a többi állam ezt el nem mulasztotta: az is magától értődik.) Nem volt elég nagy írói név, akit ne vásároltak volna meg csalogató étkül nem volt elég nagy írói név, aki nem adta volna el magát e hóhéri tisztre. A militarizmus mily ellen-szenves agent provokátorje Gabriele d'Annunzio. Vájjon magára veszi-e, pipere asztala előtt, bíboros pózjaiban vájjon eszébe jut-e, hány becsületes ember halálát okozták frázisai? És az orosz és francia diplomácia zsoldosa: a román sajtó szobahősei közül vájjon hány vonult a Maros frontjára meghalni?

Romain Rolland, a nagy francia író, kinek kultúrájánál s művészségénél csak etikai értéke nagyobb, belekiáltotta a háború-szakgatta világ sajtójába: Megállj átok, ti eszeveszettek, kik szíjtjátok a népek egymás iránti gyűlöletét és éltetitek a háborút! Tudjátok-e, mit cselekesztek? Másokat vezényeltek a lövészárókba, de ti gyáván elbújtok hátuk megett. Benneteket, úgy-e, meg ne találjon egy igazságos kard. Ti vagytok a nagy kuíárok, kik embervérrel kereskedtek. Még a háborús nyomás alatt is van s lehet etikai feladata az újságírásnak. Szeretettel hirdetni, az irgalmasság emlékköveit felállítani, feljegyezni a jóság krónikáit, az emberek összetartozását, számontartani és meggyőzni az emberiséget arról, hogy egymás között mi nem gyűlölködünk és nincs miért gyűlölködnünk, mert nekünk csak egy ellenségünk van, az, ki az emberiséget akasztja meg boldogulásában és fejlődése útjain. Mindenekfelett pedig a békének szerezni híveket és összebogozni, hol meglazultak, vagy elszakadtak a népek nemzetközi szeretetének szálaít. Nincs más és különb sajtóhivatás.

Múltakon változtatni nem lehet, csak okulni rajtok kötelesség. De előttünk a jövő.

Feljethetlen leckével szól mindnyájunkhoz, kik túléljük e leckét, a világtörténelem. Ahányan vagyunk és bármely kicsinyek vagyunk, nem vagyunk túl kicsinyek ahhoz, hogy hordjuk azt az egy szál téglakövet, mellyel építhetjük a béke várát és majdan az állandó békét ígérő törvényeket. Össze kell fognunk valameny-nyünknek, akik itt vagyunk, férfiak és asszonyok: emberek, hogy hajlékunkat az átok többé ne érhesse, hogy útját állhassuk az állat visszatértének az emberbe, hogy ellene szegez-zük morálunkat, az egyetlen, amely emberhez méltó, mely asszony és férfi egyetlen morálja s mely legsajátosabban csak az em-

béré: a civilizációt. Tanuljunk, lássunk, tudjunk. Tudjuk és lássuk, ki miért mond nekünk mézes szavakat. Tudjuk és lássuk, mit jelent minden kendőzés, minden burkolt hazugság, minden tradíció, skéma, minden késszen kapott és tovább tisztelt fogalom, melynek eddig meg sem néztük arcát. Akik tanítanak bennünket: saját érdekükben istápolnak és nevelnek. Vájjon az ő érdekük: a mi érdekünk?

Megrabolt nők.

— Keserű párbeszéd. —

Írta: Szilágyi Géza.

A konzervatív: Hogy is mondtad? Jól értettem? A nők járnak legrosszabbul a háborúban?

A radikális: Túlságosan szelíden adod vissza szavaimat. Legrosszabbul — az ebben az esetben kissé nyájas kifejezés. Én azt mondtam, hogy legszörnyűségesebben, legrettenetesebben járnak.

A konzervatív: Különös ember vagy. Ménnél öregebb leszel, annál jobban tulszol.

A radikális: Aki fázik az igazságtól, annak a legszerényebb igazság is túlzás. Miben tulszok?

A konzervatív: Azt hiszem, legrosszabbul azok a férfiak jártak, akik elpusztultak.

A radikális: Más-más malomban őriünk. Nagyon sajnálom, szívből meggyászolom a háborúnak valamennyi halottját, de a hősi áldozatok iránti legnagyobb kegyelem mellett sem hallgathatom el azt a régi meggyőződésemet, hogy minden egyes haláleset alkalmával nem a halottat kell legjobban megsiratni, nem az elhunynak jár ki a legmélyebb szánalom, hanem azoknak a hozzátartozóinak, akik túléltek. A boldogabb mindig a halott. Ő megszabadul mindentől, a hátramaradottakra nehezedik rá minden bánat, minden teher, minden akár lelki, akár anyagi nyomorúság. Már pedig, nemde, mostanában a legtöbb halott férfi, a legtöbb túlélő pedig nő.

A konzervatív: Értelek. Legjobban siratod azokat a nőket, akik a háborúban elvesztettek valakit: a gyermeküktől megfosztott anyákat, az özvegyekkel sanyarodott asszonyokat, az apjukat sirató lányokat, a vőlegényüket meggyászoló menyasszonyokat. Bizony, magam is elismerem, hogy sokat veszítettek: ez társadalmi állását, az erkölcsi támaszát és lelki osztályosát, emez jövőjének büszke reménységét, amaz munkás eltartóját. Bizony, sokat veszítettek.

A radikális: Igazán szép tóled, hogy ennyit elismersz, de ez nekem még éppenséggel nem elég.

A konzervatív: Az igazságnál többet nem vagyok hajlandó elismerni.

A radikális: Pedig csak féligazságot ismertél el eddig.

A konzervatív: Ezt az élcelődést nem értem.

A radikális: Mindjárt meglátod, hogy nagyon is komoly a beszédem. Amikor azoknak a nőknek, akiket a háború megfosztott valamilyen férfi-hozzátartozójuktól, összeállítod a veszteség-számláját, mindent emlegetsz. Szóvá teszed a társadalmi helyzetet, amelyből kiesnek, az erkölcsi támaszt, amely megszűnik, a lélekrokonságot, amely megszakad, az anyagi eltartást, amely lemarad.

A konzervatív: Azt hiszem, eléggé kimerítően soroltam fel minden veszténivalót.

A radikális: Neked kimerítő ez a lajstrom.

Nekem és velem együtt bizonyára tömérdek nőnek is hiányzik belőle valami.

A konzervatív: Mindent számbavettem: a lelkieket, az erkölcsieket, a társadalmiakat, meg az anyagiakat.

A radikális: Én nem volnék oly rövidlátó, hogy ezeket a »minden« gyűjtőkifejezése alá foglalnám össze.

A konzervatív: Ismétlem, nem hiszem, hogy kifejejtetem volna valamit. A nő mint társadalmi lény... mint élettárs... mint eltartott...

A radikális: No látom már, hogy valamelyes segítséget kell nyújtani neked. Sohasem hallottál arról, hogy a nő nemcsak, példának okáért, társadalmi lény, hanem — bocsánatot kérek, de úgy van — hanem nemi lény is.

A konzervatív: Túlságosan nyers vagy!

A radikális: Ne mondd! Nyersen beszéllek, túlságosan nyersen? Talán megsértettem finom esztétikai érzésedet?

A konzervatív: Igen, kissé választékosabban is kifejezhetted volna magadat.

A radikális: Csak azokat a szókat választottam, amelyek kifejezik az igazságot.

A konzervatív: Ugyan miféle igazságról van szó?

A radikális: Csak arról az egyszerű igazságról, hogy a nő a többi közt nemi lény is és hogy a háború ilyen minőségében is iszonyúan sújtotta.

A konzervatív: Szemérmetlen beszéd, nem vagyok rá kíváncsi.

A radikális: Nem is az én beszédemről van szó, a tények beszélnek és oly harsogva beszélnek, hogy a süket is megérti őket. Már a háború előtt is több volt a nő, mint a férfi. Ti mindig azt prédikáltátok, hogy a nőnek elsősorban úgynevezett női hivatását kell betöltenie. Ezen pedig tudvalevően azt értetitek, hogy a nőnek az a főkötelessége, hogy feleség, majd pedig anya is legyen. így van-e ez?

A konzervatív: Ezt nem is tagadjuk és nincs mit restellenünk rajta.

A radikális: De akármilyen szemérmesek vagyatok is, azt is el kell ismernetek, hogy férfi nélkül se feleséggé, sem pedig anyává nem lehet a nő. Ezen változtatni nem lehet.

A konzervatív: Nem is gondolunk ilyen badarságokra.

A radikális: Most pedig vedd fontolóra azt, amit a legkonzervatívabb statisztikusok sem tagadtak, azt ugyanis, hogy már a háború előtt is a világon több volt a nő, mint a férfi. Kétségtelenül támadt olyan nőfölösleg, amelynek nem jutott, mert nem juthatott férfi. Minden zsák csak a közmondásban lelte meg feltjét. Az életben elég olyan zsák is akadt, amely sohasem lelte meg feltjét. Annyi nő szeretett volna feleséggé és anyává válni, de önhibáján kívül, a körülmények kényszerítő ereje következtében, nem került számára férfi, aki feleséggé meg anyává tette volna.

A konzervatív: Hja, ez a természet rendje.

A radikális: Ezt pedig a háború rendi még szörnyűbbé rontotta. A háborúnak egyik leghamarabb bekövetkezett, leginkább szembeszökő következménye, hogy most még nagyobb a nők és a férfiak száma között az aránytalanság, mint a háború előtt. A nők száma változatlan maradt, a férfiaké ugyancsak megfogyatkozott. Olvastad-e egy kopenhágai szociológiai egyesületnek nemrég közzétett kimutatását, amely beszámol az

entente emberveszteségéről a legutóbbi két esztendő alatt? Bizonyos, hogy egészen pontos adatokról nem lehet szó, de a hozzávetőleges becslés is túlon túl eleget mond. Halottakban az angolok vesztesége 207.241 ember, a franciáké 870.000, az olaszoké 105.000, a belgáké 110.000, az oroszoké 1.494.000, együtt tehát 2.786.241 ember. Ehhez hozzá kell számítanunk a rokkantak közül a házasságra és családalapításra teljesen alkalmatlanokká nyomorodottakat, figyelembe kell vennünk azt is, hogy a rokkantak közül elegendően meg is haltak, (Oroszországban például 1916. február elsejéig 108.700-an), végül nem szabad megfeledkeznünk a foglyok közül elhunytakról sem, akiknek száma egyelőre meg sem állapítható. Mindez azonban csak az entente veszteségét jelenti. Hol van aztán még Németország (a kopenhágai becslés szerint nem vesztett többet, mint Franciaország), Ausztria-Magyarország, Törökország, Bulgária? Ellenségeink rengeteg áldozatot voltak kénytelenek hozni, de nem áltathatjuk magunkat azzal, hogy, bár a mi áldozataink csekélyebbek — a magunk és szövetségeseink férfilakossága is hatalmasan meg ne fogyatkozott volna.

A konzervatív: Fájdalom, ez mind igaz.

A radikális: És az is igaz, hogy az elpusztult férfiak jórésze vagy házasember volt, vagy olyan, akiből házasember válhatott volna. Tömegesen asszony tehát maradt itt özvegyen, akik még rá nem öregedtek sem a férjhiány, életre, sem a meddőségre, és talán még több leány maradt itt szűzen, akiknek, bárhogy volnának is testi-lelki alkatuknál fogva hivatva rá, a házasság és az anyaság már Ígéret-földje sem lehet többé. Már eddig is untig elég volt az olyan nő, aki, mert törvényes és társadalmilag bevett formákban nem jutott neki férfi, nem is teljesíthette azt, amit ti kötelességszerű hivatásának mondtok, de amit én inkább természetszerű és természetadta jogának mondanék. A háború sokszorosan megrontotta a már háború előtt sem rózsás helyzetet. A rettenetes férfirtás következtében sok százezer, özvegyiségre jutott asszony életének és nemiségének virágjában megszűnik nemi lénynek lenni. Sok százezer leány pedig, ha ragaszkodni fog a törvényes társadalmi formákhoz — és a legtöbbje fog ragaszkodni — sohasem jut majd ahhoz, hogy a természet követelésének megfelelő nemi életet éljen.

A konzervatív: Hát... bizony... ha az elmaradt gyermekszaporulatra vagyunk tekintettel... akkor bizony...

A radikális: Ne gondold elsősorban mindig csak az államra, amelynek katonákra és adóalanyokra van szüksége. Gondold az egyénekre is! Hiszen én is sajnálom azokat a gyerekeket, akik megszülettek volna, sőt bizonyára meg is születtek volna, de most már — annyi sok mostani vagy jövődöbeli férj, vőlegény, szerető elpusztulása után — többé sohasem fognak meg nemzteni és megszületni. De náluknál, akik csak nem lesznek, jobban sajnálom azokat, akik már itt vannak, de úgyszólván megcsónkítva és megrabolva: azokat a nőket, akiknek nemiségét sokszor jóvátehetetlen csapás érte, akik meg vannak fosztva akár már a nekik rendelt férfitől, akár még csak a férfi mellé rendelés lehetőségétől és hogyha asszonyok, többé nem

élhetik tovább, hogyha meg leányok, talán egyáltalában sohasem élhetik majd női életüknek a természet által megkívánt, tehát legjogosabb teljességét.

A konzervatív: Istenem, a háború előtt is sok nő érintetlenül élte le életét.

A radikális: Rossz volt az is, természetszerű volt az is, de most, hogy jóval kevesebb a férfi, még több lesz az ilyen nő, tehát még rosszabb lesz, még természetellenesebb lesz a helyzet. Mert ne felejtse el, ti évezredek át azt parancsoltátok rá a nőre, szinte belekorbácsoltátok a vérebe, hogy csak mint törvényes feleség, az állam által elismert és a társadalom által tiszteletben tartott házasságon belül válhatik teljes életet élő teremtéssé. A legtöbb nőbe úgy belé van nevelve ez a parancs, hogy inkább a legkínosabb önsanyargatásnak is aláveti magát, de meg nem szegi ezt az úgynevezett erkölcsi törvényt. Az ilyfajta nőnek, a nők túlnyomó többségének tehát, ebben a férjhiány világban, a háziasságtól és a férjhezmenésről való kényszerű lemondás egyúttal a nemiség kiéléséről való igazán nem önkéntes, hanem nagyon kényszerű lemondást is jelenti. De még azoknak a mindenesetre kisebbséget képviselő nőknek is, akik anyakönyv és és papi jóváhagyás nélkül is hallgatnak vágyaik vagy anyagi érdekeik számára, üzleti nyelven szólva, megrosszabultak az esélyeik: a megfogyatkozott férfiak egyrészt kisebb keresletet jelentenek a változatlanul megmaradt kínálattal szemben, másrészt a szabad szerelem finnyásabb női képviselőinek egyéni választási lehetőségét is korlátozzák.

A konzervatív: Hagyj békében az ilyfajta nőkkel. Ezekkel igazán nem törődöm.

A radikális: Lehetetlenséget nem várok tőled. Törődjél tehát csak azokkal, akik házasságban éltek, de most már özvegyen élnek, meg azokkal, akik előbb-utóbb házasságban élhettek volna, de akiknek ez az »előbb-utóbb« most már csak sohasemet jelent. Ővelük törődjél. Ekkor is rengeteg sok olyan nővel kell majd törődnöd, akiket a férfigyilkos háború holtig csonka-életűekké fosztott ki, akikről elrabolta a testi és lelki boldogság-lehetőségek jórésztét, akiket kedvük, temperamentumuk, akaratuk ellenére a természet megcsufoló örök aszkétákká nyomorított. Sok rettenetes bűne van a háborúnak, de tragikusabb következményű talán egy sem!

„Nők és cselédek”.

A dán nyugatindiai szigetek átengedésének tárgyalásánál a folkethingben felmerült az az indítvány, hogy népszavazás döntsön a kérdés felett. Az új dán alkotmány értelmében a »nép« fogalmához már a női lakosság is hozzátartozik. Demokrata és konzervatív lapjaink csodálatos harmóniával úgy hozták ezt a hírt, hogy a tervezett szavazásban az összes választók, tehát »a nők és a cselédek« is részt vennének. Arról, sajnos, eleget hallottunk, hogy léteznek mindenütt férfiszavazók és némely civilizált államban férfi és nő-szavazók; de hogy egy harmadik nem, »a cselédek« szektája is létezzék, még pedig a meglehetősen demokrata szellemű Dániában, arról hálás köszönettel csak e kis híradás után értesültünk a magyar lapokból.

Kössön hadibiztosítást

az Augusztai gyorssegélyalap hadibiztosítási osztályánál.
Felvilágosítást ad az igazgatóság: **Budapest V., Vilmos császár-ut 72. sz.**
Telefon-sz.: 118—44.

Lester F. Ward elmélete.

A Brown University világhírű tanára, a washingtoni Biológiai Társaság elnöke, sok tudományos mű elismert írója, a »Hatórai klub« egy dinerje után tartott előadásában kezdte meg »gynaekocentrikus« teóriájának ismertetését; ezt szélesebb alapon azon nagy művében fejtette ki, melyben tudományosan megalapozott egyéni felfogásával a társadalomtudomány új rendszerét alkotta meg. A mű két részből áll: az első, Pure Sociology (tisztá szociológia), a társadalom eredetét és önkéntelen fejlődését tárgyalja; a második, Applied Sociology, (alkalmazott társadalomtudomány), levonja az elméletekből a következtetéseket. Az egész művet a XX. századnak ajánlja, melynek első hajnalhasadásán fogott ebbe a munkába.

Gynaekocentrikus — a nőt középpontba helyező — elméletét az alábbiakban röviden ismertetjük.

Mind az egysejtű, mind a többsejtű szervezetek táplálkozás útján képesek testük elhasznált anyagát pótolni; ezenkívül képesek a táplálkozás oly formájára, mely az egyénen túl egy másik egyénbe viszi át az életfolyamatot. Ez utóbbi a reprodukció, vagyis szaporodás. A természetes kiválasztódás ösztöne, amely haterőgen erők keresztezését segíti elő a faj javára, új folyamatot vált ki: a megtermékenyítést. E funkciót eleinte az eredeti szervezet külön szerve szolgálja (hermaphoroditáknál), a fejlődés magasabb fokán ez elválik a szervezettől és bár kicsiny, de független szervezetté alakul. Ez eleinte élősdiye, majd kísérője az eredeti szervezetnek, amelyet egy e célra szolgáló zacskóban hord magával. Idővel teljesen különválnak az eredeti szervezettől; független, de kérészeletű, spermasejtjei kellő időben érintkezésbe jönnek az eredeti szervezet csirasejtjeivel és miután így betöltötte egyedüli rendeltetését, elpusztul. Ez a termékenyítő szerv volt kezdetleges alakja annak, ami később hímneművé fejlődött, míg az eredeti szervezet, a nőnemű, alapjában változatlan maradt. A további fejlődési folyamat a hímnemű módosulása a legalkalmasabbak kiválasztása útjain, amelyet a nőnemű szervezet folytonosan gyakorol. Ennek, valamint az eredeti szervezet tulajdonságainak átöröklése útján fejlődött a hím az eredeti szervezethez fokont mind hasonlóbbá. A nőnemű szervezet tehát megteremti a hímet saját képére; ez fokontként alakul át: először alakatlan zacskó, utóbb határozott formát vesz fel és végül általános jellemző vonásaiban megegyezik az eredeti szervezettel.

A megtermékenyítés azonban eredetileg nem szükségszerű feltétele a szaporodásnak; a szerves világ fejlődő lé sébie csak fokozatosan lép be, az elemi szaporodás útján keletkezett nemzedékek hosszú sora után és csak koronként, új elemek megalkotása céljából. Ez az időnkénti megtermékenyítés a nemzedékváltozás; de oly nagy haszonnal jár a faj fejlődésére, hogy az állatvilág magasabbrendű fajtáinál a szaporodás feltételévé lett és innen származik az a téves közhit, hogy nincs szaporodás megtermékenyítés és nemi jelleg nélkül.

A hímszervezet sokáig csupán termékenyítő hivatásának élt; öncélja egyáltalán nem volt; testalkata parányi, gyenge; kérészeletű, sokszor táplálkozó és önfentartó szervei sincsenek. Elpusztult, mihelyt hivatását betöltötte, vagy anélkül is, ha nem tartozott a sokadalomból kiválasztottak közé. A legjobb példányok e kiválasztása és az alkalmatlanok mellözése a hímet mind hasonlóbbá tette az eredeti nőstényszervezethez. A ki-

választott tulajdonságok között volt olyan is, amek nincs meg a nőnemű szervezetben. Ez a nőstény korán fejlődő esztétikai érzékének tudható be. A kiválasztott tulajdonságok díszére váltak a hímnek. Így a hím mellett, hogy alakra és nagyságra mindjobban megközelítette a nőstényt, eltért tőle ezen esztétikai tulajdonságokban. Ennek az volt az eredménye, hogy' pt két legmagasabb állatosztályban, a szárnyasok és az emlősök osztályában a hím sok esetben, bár nem mindig, igen díszes, számtalan sajátságos tulajdonsággal felruházott. Ezek a másodrendű nemi tulajdonságok. A kiválasztás elősegítése céljából a hímek sokszor többségben vannak és versengenek egy-egy nőstény kegyeiért. Ebből a hímek között harcok keletkeztek, amelyek ismét fejlesztették a hím erejét, nagyságát, harcképességét. De ezen képességek sohasem szolgáltak arra, hogy a nőstényt megadásra kényszerítsék; mindig kizárólag a nőstény kegyeinek megnyerésére és arra, hogy a diadalmos hím kiválasztását biztosítsák. Sok szárnyasnál és emlősnél¹ e tulajdonságok túlfelődnek; ennek eredménye) az, amit Ward hím kivirágzásnak nevez és szellemesen a lovagkorhoz hasonlít; van benne Quixote-i elem, hiszen a hímek csatája is csak mutatványos, sohasem végződik halálosan, legfeljebb az egyik harcos fél sérülésével. »A nőstény állat erénye« azonban, mondja Ward, kétségtelen, mert az erény nem a visszautasítás, mint sokan felteszik, hanem a helyes kiválasztás. Illetőleg visszautasítása az alkalmatlannak vagy meg nem felelő időben és helyeken visszautasítás általában. Az erény e meghatározása ugyanúgy vonatkozik emberekre, még a legcivilizáltabbra is, mint állatokra. Akár a nőstény állat, akár az emberi nő a gynaekokrata államban inkább elpusztulna, mintsem ezt az erényét feláldozza. Milyen távol estünk mi, mindenképpen népesedésre biztatott európai nők, az erényes nő, — az erényes állat magasztos és tiszta fogalmától!

Mikor a hosszú fejlődési folyamat tetőfokán megjelent az emberi faj, a nemek e különbsége fennállott és a nemi kiválasztás folyamatban volt. Az ősasszony, bár valamivel kisebb, testileg gyengébb és esztétikai szempontból kevésbé szép a férfinél, mégis élt a <választás hatalmával és feje volt a tőle származó családnak. Még nem volt fogalma a termékenyítés és szaporodás közti összefüggésről és ezért csak az anya tudta a gyermekeit magáénak, ő gondoskodott szükségleteikről, úgy, mint az állatvilágban. A faj fejlődésének ez¹ a rendi é, igen hosszú időn át állott fenn, miről sok tény tanúskodik és ez a gynaekokrácia vagy nőuralom kora volt. Az emberi agy fejlődése, amely fajunkat megkülönböztette az állatoktól, tudatossá tette a megtermékenyítés és szaporodás összefüggését. A férfi apasága tudatára jutott, arra a tudatra, hogy része van a gyermekben, jogot formált reá, és mint az erősebb, a Rokonszenv és részvét érzésének teljes hiányában, nagyobb erejével lenyűgözte a nőt és gyermeket. Mélyreható társadalmi forradalom volt ez, teljesen összezúzta a nő tekintélyét, megfosztotta a nőt kiválasztási hatalmától; az »erősebb« nem pedig, felismerve a nő gazdasági értékét, rabszolgájává tette őt annak az erőnek, melynek ő maga volt a megteremtője. A gynaekokráciát követte az androkrácia.

»Az emberi fejlődés történelmének legszerencsésebb körülménye, hogy az értelmi képességek annyival megelőzték az erkölcsi érzéseket. Ez tulajdonképpen azért van így, mert az erkölcsi érzésekhez az ítélőképess-

ségnek oly magas toka szükséges. A részvét érzése feltételezi azon képességünket, hogy magunkat más helyébe tudjuk képzelni, mások fájdalmát magunkban felidézni. Amint az ember mindjobban finomodik, mind gyengédebbé válik, a mások fájdalmának magára visszasugárzását mind tűrhetlenebbnek érzi. De a nőuralom megszűnésekor az emberi fejlődés még nagyon távol állott ezen képességek kialakulásától. Hiszen nem kell visszamennünk az ősember koráig, hogy az egoista és altruista gondolkozásmód ezen különbségét megtaláljuk. »A civilizációnak tényleg az a mértéke, hogy mennyire képesek az emberek (magukban mások fájdalmát felidézni és mennyire igyekeznek azt enyhíteni.« »Az' egész történelmen végig a nő igazságtalan elbánásban részesült: szokások, törvények, irodalom és közfelfogás egyaránt elnyomták. Nem volt meg az a lehetősége sem, hogy képességeit helyzete javítására valamilyen irányban kifejtsse. A rabszolgaságban rosszul táplálkozott és túlságosan sokat dolgozott, ki volt szolgáltatva az önkénynek. Könnyörtelenül visszaéltek vele, úgy, hogy amennyiben ezen káros befolyások egy nemre voltak korlátozhatók, megbénították testi és lelki erejét. Későbbi korokban oly általános és teljes volt társadalmi számkivetettsége, hogy bármekkora képességei voltak is, nem gyakorolhatta azokat, tehát természetszerűen elkorcsosodtak, visszafejlődtek. Csak az utolsó két évszázadban és csak a legfejlettebb nemzeteknél, a társadalom »sociogenetikus erői«-nél fogva engedélyeztek neki szűkösön és vonakodva némi könnyebbésséget hosszú szolgátságában. Hogy mi fog kialakulni jövőben ebből a folytonosan növekvő irányzathoz, azt nehéz megjósolni, de jelenleg minden jel reménytelő.»

A gynaecocentrikus elméletnek jó ideig csak kevés barátja és követője lesz, az androcentrikus világnézet oly begyökeresedett és annyira megfelel az uralkodó nem hiúságának, hogy nehéz lesz azt kiirtani. »Evvél úgy vagyunk most«, mondja Ward, »mint voltak a tizenharmadik században a fejlődés elméletével. Az androcentrikus elmélet a geocentrikussal és a gynaecocentrikus a heliocentrikus elmélettel hasonlítható össze. Az igazság útja mindig abban az irányban halad, hogy a látszólagost és felszíneset az igazság és az alaposság váltsa fel.«

Az emberiség haladása azonban feltétlenül szükségessé teszi a gynaecocentrikus elmélet elfogadását és uralomra jutását. Ward így teszi szemléletessé a nő választásának üdvös eredményeit a férfi választásával szemben. A természet azt parancsolja a férfinek: variálj és keresztezd a tulajdonságokat, a nőnek: vérlógasd ki a legmegfelelőbbet. A nő kiválasztásának eredménye a »hímvirágzás« volt; a férfi kiválasztása, mely mohósággal párosul, nem válogat és ezért nem válik a fajfejlődés javára. A »nővirágzás« csupán a háremekben és ott található fel, ahol a nők többségben vannak; ez azonban ismét nem fajfejlesztő, mert a kisebb, gyengébb, »nőiesebb« nőnek kedvez. Csak az együttes és kölcsönös kiválasztás az, mely valósággal és teljesen a fajfejlődés irányában működik, mely a haladást szolgálja, az egyoldalúságokat kiegyenlíti és harmóniát teremt.

Ezért azt hisszük, hogy a nőuralom és a férfiuralom korát az együttes, közös demokráciának kell követnie, mely megteremti mindkét nem harmonikus fejlődését és szebb, erősebb, egészségesebb és boldogabb emberiséget fog teremteni. E boldogabb kor előkészítésén dolgozunk mindannyian, akik a nőmozgalom hívei és követői vagyunk.

Mellerné Miskolczy Eugénia.

„Frau”.

Idők folyamán lassanként arra eszmélünk, hogy legbensőbb magánéletünk is katonai diktatúra alá esik. Egyszer azt halljuk, hogy Németországban valamilyen katonai győzelem öröme, a hadvezetőség (!) a civil iskolákban szünnapot rendelt, máskor meg nálunk nincsenek megelégedve a születések statisztikájával, átírnak a közegészségügyi tanácsnak, hogy hozzon szigorú rendeleteket gyermekeket e szomorú világra hozni nem óhajtó nők ellen. Mostanában meg azzal lepnek meg bennünket, hogy »jutalmul« megengedik elesett hősök menyasszonyainak az »asszony« megtisztelő címének használatát. »Tudatjuk, hogy az elesett hős menyasszonyának a hadvezetőség rendelete értelmében megengedjük, hogy a »Frau« címet használhassa«, — így szól a német hadvezetőségnek egy magyar nőhöz intézett boldogító átirata. Milyen megdöbbentő dokumentuma ez a par excellence férfi-gondolkodásnak: jutalmul megengedni, hogy egy nő az őt megillető címet viselhesse! Tudtunkkal Németországban minden öntudatos nő, családi állapotára való tekintet nélkül, a »Frau« címet használja. Nem kérte kegyes jutalom gyanánt sem a hadvezetőségtől, sem a civil hatóságtól, önérzete sugallatát követte, mikor évek előtt mozgalmat indított a durva, civilizált emberekhez nem illő megszólítások ellen, melyekkel a férfiak önmagukat — talán fokozottabb szemérmességükre való tekintettel? — sohasem tartották szükségesnek felruházni. Vagy pedig a hadvezetőség — látván a végtelen nyomorúságot és a tragédiákat — segíteni akar a szenvedő emberiségen és rájött arra, hogy ez csak a nőmozgalom követeléseinek teljesítésével lehetséges? Akkor »kérjük legközelebbi rendeletében kihirdetni a »törvénytelen gyermek« fogalmának eltörlését, a prostitúció hatósági szabályozásának megszüntetését és mindannak a reformnak sürgős behozatalát, amelyek megvalósításáért a háború előtt és a háború alatt oly kétségbeesett sóvárgással küzdünk.

Ifjúsági mozgalmak világszerte.

I.

Budapesti tartózkodásom alkalmával tapasztaltam, hogy ott kevésbé ismerik azt a mozgalmat, amely ifjúsági kultúra (Jugendkultur) címen a háború előtt élénken foglalkoztatta Ausztria és Németország közvéleményét. Pedig ez a tömegmozgalom teljesen új a maga nemében és megérdemli minden progresszív ember érdeklődését. Különösen a nők figyelmére számít ez a mozgalom, mert bennük természetes szövetségeit látja.

Az ifjúsági kultúra eszméje Dr. G. Wynekéntől származik, aki több művében (Was ist Jugendkultur? Die neue Jugend, Schule und Jugendkultur) felülmúlhatatlan, elragadó módon fejtegeti azt; az egész mozgalom vezetőjévé avatta az a képessége, hogy az ifjúság-lelkében régen vergődő lelki küzdelmeket szavakba foglalja és hatékonyan segítse. Akik megértették, azok mind lelkesen követik.

Az ifjúság, azaz a 15-25 év közötti egyének számára — mondja Wyneken — nincs hely a mai társadalomban. A családban a felnőttek társadalmi szokásait kénytelenek követni; az iskolában elzárják őket a nyilvánosságtól és az élettől távol álló munkát végeztetnek velük; sem őszintékké, sem életrevalókká nem nevelik őket. Az ifjúságnak az életben sajátos helyzete, az életről más tudata van, mint a felnőtteknek. Ez az emberiségre nézve érték; engedjük tehát érvé-

nyesülni. Így fogja betölthetni szociológiai hivatását: a kultúrjavak megtartását és gyarapítását.

Az ifjúság a test és lélek teljes kifejlődésének kora; ezért legerősebbek benne a testi érzelmek, a tetterő, tokozottak az érzelmek, mohóbbak az igények — mindez nem illik bele a felnőttek világába, amelyben a testi kényelem szempontja, a lelki megalkuvás, a gazdasági érdek, a relativitás uralkodik. Mivel azonban természetszerűleg az ifjúság csoportja a gyengébb, a felnőttek erősebb csoportja reájuk tukmálta sajátosságait; csupán egyes »apák és fiúk« közt keletkezett nyílt harc a két nemzedék közötti ellentétből. Ennek a tipikus, az utolsó évtizedek rohamos kultúrfejlődésével és a velejáró nagyobb differenciálódással fokozódó ellentétnek szociális kifejezője ez az ifjúsági mozgalom; nem irodalmi és esztétikai forradalom, mint régebben szokott lenni, hanem az ifjúság emancipációra törekvése azokkal a hagyományos társadalmi formákkal szemben, amelyeket a kapitalizmus korszaka fejlesztett ki, valamint a mai család és a mai iskola kényszerével szemben. »Az ifjúság arra törekszik, hogy életét saját belátása szerint, saját felelősségére, belső igazság és szabadság alapján építhesse föl«, mondja az 1913. évi program.

A »vándormadarak« mozgalma, amelyben 1911 óta a német középiskolák sok ezer tanulója szervezkedett, tette először öntudatosá az ifjúságnak egy közös érdekét: hogy visszaszerezze a korának megfelelő életmód jogát, amelytől a nagyvárosi lakás- és gazdasági viszonyok megfosztottak. Felszabadultak az elnyomott regényes hajlamok, az (érvényesülésében gátolt vándorlási kedv, a természet túlaradó szeretete; visszatérhettek ahhoz az egyszerűbb és erőteljesebb életmódhoz, amelyet a városi élet nagyobbígenyű formái lehetetlenné tesznek. Megteremtődött az ifjúság független társas érintkezésének első formája, a felnőttek gyámkodása nélkül, a nyelvre, ruházatra és viselkedésre is kiterjedő saját törvényeik alapján. Persze nem hiányoztak a túlzások; az iskolával szemben, — amely pedig az ifjúság munkájának színtere és kell, hogy az is maradjon — nem találtak helyesebb álláspontot, mint teljes mellőzését; szellemi tartalmat ez a mozgalom nem tudott nyújtani.

Az a tartalom, amelyet Wyneken öntött az ifjúsági mozgalomba: a kultúra javainak és a fentartására és gyarapítására szolgáló eszközöknek elsajátítása, új iskola követelését rejt magában, amelyet az ifjúság szelleme irányít. Maga Wyneken is alapított ilyen mintaiskolát Wickersdorf thüringiai faluban, »Freie Schulgemeinde« címen. Ez olyan otthona az ifjúságnak, ahol természetének megfelelő, hozzájárulásával megállapított és csupán hozzájárulásával megváltoztatható módon élhet. Már Herrmann Lietz, a Landerziehungsheim iskolatípusának megalapítója előtt is ez a cél lebegett, mikor az ifjúságot a családtól elválasztotta és a városból kitelepítette. De a módszer, amelylyel iskoláit vezette, nem sokban különbözött az abszolutisztikus szervezetű nevelés szokásos módjaitól. Wyneken magával az ifjúsággal intéztette annak ügyeit; fel tudta kelteni benne sajátos szociológiai helyzetének tudatát; meg tudta érlelni benne azt az elhatározást, hogy szent komolysággal vállalja az ebből származó kötelezettségeket: a kultúra iránti érzéket, bátor hitet és akarást az emberiség szolgálatára, hogy felerősítsék az ősi, elavult társadalmi formákat, a politikát, a pedagógiát, a családi életet, a nemi és gazdasági erkölcsöt; hogy biztosítsák az utánuk felnövekedő ifjúság

életének szabad kialakulását, megszervezzék számára az új iskolát; hogy a kultúra új korszakát nyissák meg, amelyben nincs megnyomorított ifjúság, nincsenek legjobb képességeikben elsatnyult falnőttek, akik az embernek és a kultúrának torzalakjait védelmezik.

A dolgozó nőktől, akiknek szintén érdekük a nevelés szocializálódása, akiknek a felszabadulásért vívott küzdelme ugyancsak — mint az ifjúságé — a család új, átalakult formáján alapszik és ugyancsak egy erősebb, reá nyomást gyakorló csoporttal szemben fejt ki ellenállást, joggal várja az ifjúság céljainak megértését, törekvéseinek előmozdítását. A mozgalom háborúelőtti kezdetei még zavarosak voltak, a helyes utat még keresték, akárhányszor korlátolt sovinizmus hatása alatt állottak. De maga az eszme mind erősebben fog élni minden következő fiatal nemzedékben. Bizonyos, hogy a háború után újra fog éledni Ausztriában is, ahol eddig a hatóságok elnyomták; sokszoros erőre fog kapni Németországban, ahol most is él »Die freie Schulgemeinde« című folyóiratában és központi munkahelyén. Míg most csak a polgári ifjúságra terjed ki, jövőben a proletárifjúságot is magához kell csatolnia. Aki még hisz az emberiség jövőjében és dolgozni akar érte, annak segítenie kell ezt a mozgalmat, amelyet lelkesedés tölt el missziója: egy új emberiség, a kultúra egy új korszaka, egy fiatal Európa megteremtése iránt; törekvéseiben egynek tudja magát az összes nemzetek ifjúságával.

Nadja Brodsky (Wien).

II.

A skandináv egyetemi ifjúság hetedik gyűlése.

A svéd, norvég, dán, finn és izlandi tanulóifjúság augusztus elején tartotta hetedik összejövetelét Moen dán szigeten; ezúttal először vettek részt benne Skandináviai kívüli diákok is: a holland diákok szövetsége, amely a diákok nemzetközi szervezkedését igyekszik előmozdítani s ezért engedelmet kért arra, hogy képviselőket küldhessen, a legszívesebb meghívásban részesült; továbbá két amerikai diák; egyikük Hollandiában vett részt a nemzetköziségre törekvő mozgalomban, a másik e sorok írója, aki a Ford-expedíció iránti érdeklődésből jött Európába és az itteni viszonyok alapos megismerésére törekszik, mielőtt megkezdené tervbevetett működését a politikai pályán.

Az első összejövetelt a diákok Kopenhágában tartották, mielőtt Moen szigetére indultak volna; ezen csaknem mind a 550 fiú- és leány-diák résztvett; meghallgatta a beszédek sorozatát, a szép diák- és nemzeti dalokat, azután táncrea kerekedett.

A skandináv diákoknak mintegy 50 év előtt volt már erős diákmozgalmuk, amely a félsziget politikai egységének eszméjét hirdette; ez a mozgalom azonban csődbe jutott és utána 45 évig nem volt említésreméltó szervezetük. 1910-ben a diákok kis csoportja gyűlt össze a skandináv kultúra egysége iránti lelkesedésből; de teljesen mellőzni kívánták a politikai egység kérdését, nehogy ismét egyenletlenség és eredménytelenség származzék belőle. Összejövetelük sikerén felbuzdulva, évenként megismételték azt és a résztvevők száma fokozatosan emelkedett, a jelenlegi 350-ig.

A gyűlésen a leánydiákokat ugyanazok a jogok illetik meg, mint a fiukat; természetesen, hisz a skandináv országokban csak a svéd nőknek nincs választójoguk, a többi mind teljesjogú állampolgár. Ezúttal többségben is voltak a leányok.

A jelszó az, hogy csupán kulturális szimpátiák fe-

jezendők ki, politikai viták mellőzésével; de azért meglátszott, hogy a hazafiság a szónokok legkedvesebb tárgya és egyikük-másikuk a megállapodás ellenére is elkalandozott a politika terére. De általánosságban betartották a magukszabta határokat. Az International Students Correspondence Bureau képviselőjét is csak akkor fogadták be, mikor kimagyarázta, hogy egyáltalában nem politikai szervezet, hanem a diákok közötti barátság és kölcsönös megértés érdekében dolgozik; evvel is elősegíteni törekszik a nemzetek közötti békés, baráti érzületet.

Az első napok tárgyalásai kissé lassúak voltak, formásokban bővelkedtek; de az előadók mellöztek minden fölösleges bevezetést, a résztvevők gyorsan barátkoztak össze és rohamosan fejlődött közöttük a kollegialitás érzése. Mi idegenek sok meglepetésben részesültünk és bizonyára ugyanannyit szereztünk mi is skandináv kollégáinknak.

Meglepetés volt számunkra az udvarban felállított elárúsítóhely, ahol cukorkát, dohányt és szivart, ásványvizet, képeket, levelezőlapokat, emléktárgyakat, sört, bort és egyéb szeszes italokat vegyesen árúsítottak. Ez Amerikában botrányt okozna. Felháborodnék a közönség azon, hogy diákoknak dohányt és szeszes italokat árúsítanak. A gyűlés résztvevői közül azonban sokan voltak abstinensek, különösen leányok; a többiek is mértékletesen ittak; nyoma sem volt az iszákosság-nak. A második meglepetés úszás alkalmával ért bennünket. Az első délutánok egyikén fiukból és leányokból álló csapat indult el a sziget távolabbi partjára. Fürdőruhát csak egyetlen leány vitt magával, akin nem kevésbé mulattak ezért barátnői. A sekély parthoz érve, elváltunk a leányoktól és megbeszéltük, mikor találkozunk ugyanott. Azután a leányok jobbra, a fiuk balra mentek vagy 2-300 méternyire; mindkét csoport nyugodtan levetkőzött és minden ruha nélkül úszott, versenyzett, játszott, mitsem törődve a másik csoporttal. Mindkét oldalon idegenek is csatlakoztak hozzánk időközben. Miközben a találkozási helyen vártuk a leányokat, ők nyugodtan folytatták játékukat, nyugodtan öltözködtek, mintha észre sem vennének bennünket. Mikor utólag szóvártam a dolgot, nagyon csodálkoztak és mulattak azon, hogy az amerikai lányok teljesen felöltözve úsznak, csaknem mindig harisnyában és sokszor könnyű fürdőpapucsban vagy cipőben. Némileg meg is botránkoztak azon, hogy az így felöltözött nők és válltól térdig érő úszóöltönyt viselő férfiak együtt fürdenek. Furcsának találták, hogy az amerikai leányok irtóznak attól, hogy meztelenül lássák őket ilyen csekély távolságból.

Tényleg természetesenek és sokkal értelmesebbnek találtam az ő szokásukat, mint a mienket; szerénységük védelmére sokkal hathatósabbnak találok a 2-300 méter távolságot, mint a fürdőruhát és az úszás hasonlíthatlanul kellemesebb enélkül.

Viszont náluk is vannak ugyanannyira bakja és kényeskedő szokások. Egyik este, mikor táncmulatságról tértünk haza, karonfogtam két leánykollégát, akik között jártam. A hatás robbanásszerű volt: a szemtelenség és tolakodás netovábbját látták ebben. Hiába érveltem avval, hogy öt perccel azelőtt táncközben körülöleltem derekukat, sőt hogy a, tánc után elfogadták karomat és sétáltak velem. Képtelenség, hogy egy fiatal ember karonfogjon egy leányt; beszélni sem lehet róla. Néhány nappal utóbb Kopenhága utcáin kísértem az egyik diákleányt és a fenyegető autók látára önkéntelenül karonfogtam, hogy vezethessem. Fel-

háborodva szabadította ki magát, de szerencsére nem gázoltak el bennünket. Erre azt mondtam, megírom anyámnak, hogy a skandináv lányok ruha nélkül fürdenek, de a könyöküket nem engedik megérinteni; ő azt felelte: »Édes anyja bizonyára örül majd annak, hogy egy svéd leánytól svéd szokásokat tanul. Az amerikai modor az ő dolga volt.« En azonban inkább arra az eredményre számítok, hogy anyám a legközelebbi hajóval megérkezik és visszaviszi fiát a fürdőruhák hazájába.

Ilyen ifjúsági gyűlésen persze a szívügyek sem hiányozhattak. Az egyik holland fiú a hatodik napon eljegyezte a »svenska fröken«-ek egyik legcsinosabbját; a következő napon egy dán fiú és egy norvég leány követték példájukat.

Remélhető, hogy az International Student's Correspondence Bureau a jövő tanév folyamain meghonosodik az összes skandináv egyetemeken; a kapcsolatot minél szorosabbra kell fűznünk és más nemzetekre is kiterjesztenünk, hogy néhány éven belül valamennyi ország diákjai értesülhessenek egymás fontosabb ügyeiről.

E munka előkészítésében értékes és eredményes munkát végzett a skandináv diákok mostani gyűlése.

Lewis A. Maverick (San Antonio, Texas).

A fővárosi nőalkalmazottak családi pótléka.

Azt a családi pótlékot, melyet az állami alkalmazottak már régen élveznek, a fővárosiak még mindig nem kapták meg. A szabályrendelet már májusban megjelent; ha másból nem, legalább ebből jóllakhatnak a nyomorgó fixfizetésűek családjaikkal együtt. A rendeletet igen alaposan fogalmazták; külön fejezetben emlékezik meg a nőkről. Ez a különös jóindulat persze megszorítás, ami röviden abban áll, hogy nőalkalmazott csak akkor részesül a családi pótlékban, (egy gyermek után évi 200 korona), ha az apa meghalt vagy keresetképtelen, semmiféle állandó ellátása vagy jövedelme nincs, vagy ha a nő különváltan él és ő viseli gondját a gyermeknek. Azonkívül nem kapnak pótlékot: cseléd, munkásnő vagy ezekhez hasonló minőségben alkalmazottak, pl. takarítónő stb. Kegyes utóiratként megjegyzi a rendelet, hogy az újabb férjhezmenetel nem szünteti meg a pótlékot. Vájjon mit szólnának a férfikollégák ahhoz, ha ez a megszorító rendelet nem a nőre, hanem a »házastárs«-ra vonatkoznék? Ha nem kapnának családi pótlékot például azon alkalmazottak, akiknek felesége 50.000-100.000 korona hozományt kapott, akiknek felesége zongora-, nyelvi- vagy más tanfolyamon tanárnő, vagy magánóráikkal legalább ugyanannyit keres, mint a férj, szóval, ha a családi pótlék kiutalásánál tekintettel volnának azon egyének összes keresetére, akik a háztartás keretében együtt élnek, mint ahogyan a jövőben az adókiivetésnél tenni fogják? Vagy igazságos eljárás-e, mikor az a gyermek nem kap pótlékot, akinek az apja rosszul fizetett kereskedelmi alkalmazott, az anyja elemi iskolai tanítónő, ellenben az a gyermek megkapja, akinek apja igazgató és az anyja nagy hozományt hozott a házhoz? És végül, ki fogja megreklamálni a cselédek, munkásnők, takarítónők családi pótlékát, akik szerény napidíjuktól maguk is alig tudnak megélni? Az egyenlő elbánás hívei vagyunk és ezért a férfikollégák érdekében követeljük, hogy a nőkre vonatkozó megszorítást töröljék el, tiltakoznánk az ellen is, ha az egyenlő elbánás elve alapján velük is föntemlített módon bánának el.

Örök modern tragédiák.

Írta: Perczelné Kozma Flóra.

Midőn e keserves, fogalmakat összezavaró, lelket megtompító, ideális magaslatokat letagadó korszakban kétszeres ragaszkodással forgatom az evangélium lapjait, napról-napra keserű mosollyal tartok szünetet egy jellegzetes feljegyzés előtt, mely a krisztusi tragédia legvégéről szól, midőn Pilátus és Herodes egyhangúlag megegyeznek a világ szabadítását célzó megváltó keresztrefeszítésében. »És aznapról fogva lőnek barátságosak egymás között Pilátus és Herodes: mert azelőtt egymás között ellenségesek valának!« (Lukács ev. XXIII. rész, 12. vers.)

Íme az emberiségnek ősidőkből eredő tragikomikus végzete, vagyis ön csinálta véghetetlenül alacsony tulajdonsága! Minden gondolkodó ember időszakról-időszakra konstatálhatja, hogy egy-egy igazság osztorozásában, keresztrefeszítésében még az ellenséges elemek is kezdet fognak, hogy ezen egyetlen egy pontban legalább »barátságosak« legyenek egymással!

Micsoda csodálatos tragédiája az az emberiségnek, hogy pl. míg a háború, prostitúció, kettős morál s minden egyéb antiszociális szokás és intézmény »szükséges« voltát együttes barátsággal állapítják meg az egymással különben minduntalan harc- és háborúban élő nemzetek, sőt még azt a jelentéktelen és igazán nem sok vizet zavaró legújabb kezdeményezést is, hogy képzeletünkben egy órával előbbre éljünk e szomorú időszakban, a legtöbb nemzet máris helyeslőleg átvette egy csomó más haszontalansággal együtt, addig azt a világmegváltó gondolatot, hogy minden nemzet természetszerűleg, a józan ész és normális szív követelményei szerint — békebírószághoz forduljon legsúlyosabb panaszában is, vagy hogy a fehér rabszolgaságnak szégyenteljes, kultúrellenes intézményét magától érthetőleg egyhangúlag eltörölje, azt képtelen kimondani és megcselekedni!

Ebből látom én, hogy tulajdonképen az ősi tragédia is leginkább a tradicionális, csökönyös konzervativizmus győzelme az új világlátással szemben, mely alkalommal egyedül az asszonytábor állt ösztön-szerű igazságérzeténél fogva a megváltó eszmék mellé!

Hogy a sokak szerint »megbízhatatlan legendákból« összeállított biblia fővonásai mennyire pozitív történelmi dolgokon alapszanak, azt legvilágosabban Renan irataiból ismerhetjük meg, amelyekre pedig még a legkeresztényellenesebb ember más foghatja rá, hogy elfogultan vagy felületes tanulmány alapján vannak megírva. És senki határozottabban nem állítja, mint Renan, hogy micsoda ellentétes táborban állt már ekkor egymással szemben a férfi és a nő! Egyetlen egy asszony sem kételkedett a jézusi eszmék megváltó hatalmában és szociális értékében s míg maguk a tanítványok is elsompolyogtak a tragédia kitörésekor, (látva ügyüknek bukását) a hűséges asszonytábor az utolsó végfelvonásig állt mozdulatlanul a keresztfával szemben!

»Eltekintve a nők csoportjától«, mondja Renan, »kik más nem tehetvén, pillantásaikkal erősítették és vigasztalták a haldoklót — csak az emberi aljasság és ostobaság képét láthatta jézus utolsó percében«.

Kétezer év múlt el azóta, hogy ezen ősi tragédia alkalmával az akarata ellenére csak statisztá szerepet játszó asszonytábor »nem tehetvén egyebet«, résztvevő pillantásaival követte a szörnyű katasztrófa lefolyását; s ha jól megfontoljuk a dolgot, minden jóakaratumk és igyekezetünk dacára mi sem tehetünk még mást, mint hogy kétségbeesett, néma szemlélői legyünk minden egyes keresztrefeszítés műveletének!

De elég jellegzetes és sokatmondó ez a mi örökös keserves nézésünk! Ahogy kitörölhetetlenül fel van nem csak az evangélium gyönyörű poézisában, de a történelem reális lapjain is jegyezve, hogy micsoda kitartással álltak a megváltó keresztje mellett egy csoportban, egy akaratban, osztály- és valláskülönbség nélkül — éppen ebben az egy pontban egyesülve a Pilátusokkal és Herodesekkel ellentétben — a bibliabeli asszonyok, ugyanúgy megállapítja majd az utókor történelme azt is, (ha igazságos és következetes akar maradni), hogy a későbbi minden egyes keresztrefeszítésnél is egyedül az asszony — a minden egyes felfeszítésnél, igazságbukásnál maga is halálos sebeket felfogó asszony — maradt meg régi tradíciójánál: az abszolút igazság melletti következetes állásfoglalásnál!

Sovány kis eredmény — ha praktikus szemmel nézzük a dolgokat — a világtörténelemnek ezen pusztá és meddő tényállása! De ha ismerjük a nyugodt lelkiismeret áldásos és minden keserves körülmény között felemelő s boldogító érzetét, ha már az ősi tragédiák közül okvetlen választanunk kell a magunk számára, — miután, úgy látszik, tragédiánál egyéb nem igen jut a szegény, földön élő ember részére, — inkább ezt a mi kézfogásunkon alapuló tragédiát válasszuk továbbra is a Pilátusoké helyett; mert ezután legalább a kézmosás újabb tragédiája feleslegessé válik!

Mert a keresztrefeszítéseknél kétféle statisztaiást lehet megkülönböztetni. Az egyik a nagy tömegnek önszántából, vagy talán inkább öntudatlan ágból való léleknélküli passzivitása; a másik pedig az elnémitáson alapuló, »kényszerűségből« eredő és már mártírságszámba menő statisztálás! Ez első passzivitásból nem igen várható semmiféle üdvös fordulat, legalább is míg egy erőteljes reformáció fuvalma életre nem kelti az átlag lelkeket. De már a másik keserves statisztálásban annyi a jogos öntudat, annyi az elfojtott tettvágy és energia, az igazságban való rendíthetetlen hit és bizalom, hogy lehetetlen miszerint előbb-utóbb egy szükségszerű akció: a szabad cselekvés áldott korszaka szinte természetszerűen be nem következnek a számára!

A mártír postáskisasszony.

Ki sejtette, hogy az a derék és boldog fiatal leány, aki Magyarországnak egyik legszebb határállomásán teljesített szolgálatot és a békés kirándulók kedélyes batárjait látta nap-nap mellett Sinaia felé dőcögni a Bucsecs román lejtőjének mesés szép fenyveseibe vezető országúton, ki sejtette, hogy ő lesz első áldozata a háború legutóbbi, hirtelen támadt fergetegének?

SZEMLE

A nők választójogának kérdése Magyarországon

ismét aktuálissá vált a Károlyi-párt megalakulása alkalmából. Minthogy a párt programjának két sarkalatos pontja: az állandó béke biztosítása tisztességes és okos politikával és az igazi általános választójog megvalósítása legfőbb célja a Feministák Egyesületének is, az egyesület politikai bizottsága egyik ülésén elhatározta, hogy átiratban fordul a 48-as és függetlenségi párthoz. Ez átiratban a Feministák Egyesülete arra kérte a Károlyi-pártot, hogy kifejezetten vegye fel programjába a nők választójogának követelését, mint a békés és szociális irányú politika legjobb biztosítékát. A politikai bizottság tagjai kisebb csoportokban a pártnak Budapesten időző tagjait is felkeresték, hogy velük a kérdést megvitassák; sok jóakarót tapasztaltak a párttagoknál, de nagyfokú tájékozatlanságra is találtak. A párt alakuló ülésén azt határozta, hogy a nők választójogának követelését a háború után fogja felkarolni. A párt két vezetője, gróf Károlyi Mihály és Justh Gyula úgy nyilatkozott, hogy az általános választójog kérdését ma már nem lehet megoldani a nők választójogának elhagyásával. Ezek után igazán nem látjuk be, hogy miért nem veszi fel a párt a nők választójogának követelését alapvető programjába? Másként áll a dolog Amerikában; ott a tekintélyes politikai pártok így nyilatkoztak a nők választójogáról:

A köztársasági párt:

»A köztársasági párt újból megerősíti azt a meggyőződését, hogy a nép kormányzása a nép feladata, amelyet a nép javára kell megoldania; ebből folyólag, mint a nép felének javára szolgáló igazságos intézkedést, pártolja a nők választójogát. Elismeri minden államnak azt a jogát, hogy függetlenül döntsön ebben a kérdésben.«

A demokrata párt programjában ezt a mondatot találjuk:

»Kívánjuk a nők választójogának megadását minden egyes államban, ugyanoly feltételek mellett, mint a férfiak gyakorolják.«

A haladó párt:

»Azt tartjuk, hogy hazánk asszonyait, akik béke idején megosztják a férfiakkal a kormányzat terheit, háború idején pedig velük egyenlő áldozatokat hoznak, megilleti a politikai választójog mind az egyes államokban, mind a kongresszusban.«

Wilson elnök következőképp válaszolt a Nők Választójogi Világszövetsége elnökének, Mrs. Carrie Chapman-Cattnek ez ügyben hozzá intézett kérdésére:

»Örülök, hogy kifejthetem álláspontomat a nők választójogának kérdésében, habár szinte fölöslegesnek tartom annak megismétlését, mert teljes nyíltsággal több ízben kifejtettem. Teljesen magamévá teszem ezt a programponzt és őszinte örömmel állok az elv szolgáltatába. Csatlakozni kívánok demokrata pártbeli társaimhoz, akik a különböző államokat arra buzdítják, hogy adják meg a nőknek a választójogot a férfiakkal egyenlő feltételek mellett.«

**Szerzett előfizetőket a nyáron?
Küldje be címüket sürgősen
a kiadóhivatalnak!**

Huszonnégy nő a finn parlamentben.

Finnországban a nemrég lezajlott választások alkalmából huszonnégy nő jutott mandátumhoz. A finn képviselők az összes mandátumok tizenkét százalékát tartják kezükben.

Az orosz kormány egyelőre nem foglalt állást az új választás eredményével szemben, de Pétervárott máris úgy hiszik, hogy a finn szociáldemokraták nem vallanak földalmi elveket, nem kell tehát az ország épsége s komoly nyugalma miatt aggódni. Az a körülmény azonban, hogy ennyi nő jutott a parlamentbe, már komolyabban aggasztja a kormányt, mert attól tart, hogy a nőképviselek kitűnőbb agitátorok lesznek a férfiaknál és a nők fognak okot szolgáltatni a parlament újabb felosztására.

Asquith és a nők választójoga.

Köztudomású, hogy Angliában a parlamenti képviselőket hat évre választják. Most 1916-ban járna le a képviselők mandátuma. Az új választások kiírásával együtt járna egy új választói névjegyzék összeállítása, amelynek költségei, illetve az ennek összeállításához szükséges munkaerők hiánya miatt a kormány kívánatosabbnak tartja, hogy a mandátumokat meghosszabbítsa és az új választásokat a lehetőségig kitolja. Ehhez járult még, hogy Asquith július 19-én a Házban úgy nyilatkozott, hogy a mostani viszonyok mellett a választóknak csak kb. 50 százaléka adhatná le szavazatát. A világ legdemokratább nemzete azonban nem engedí magát oly könnyen megfosztani attól a jogától, hogy a »parlamentek anyját« az egész nemzet kívánságának szószólójává ne tegye; a kormány tehát augusztus 14-én a Ház elé terjesztett egy új választói jegyzék összeállítására vonatkozó indítványt, amely 1917. május 31-én lépne érvénybe. A Ház ezen indítványt azzal fogadta, hogy egy pártatlan koalíciós kabinet a leghivatottabb volna arra, hogy a választójogot a kívánatos formákban és méreteken megalapozza. Carson a harctéren levő minden, katonára kívánta kiterjeszteni a választójogot, mert szerinte, aki elég érett ahhoz, hogy vérével áldozzék a haza javáért, azt elég érettnak kell tekinteni arra is, hogy szavával befolyást gyakoroljon az ország kormányzására. Erre Asquith a következőket válaszolta: »Mihelyt a polgárjogokat a haza érdekében kifejtett szolgálattal hozzuk összefüggésbe, az előtt az elkerülhetetlen kérdés előtt állunk: mi történjék a nőkkel? Nem hiszem, hogy azzal gyanúsíthatnak — legalább a múltam felment e gyanú alól — hogy én valaha is hajlandóságot mutattam a választójognak a nőkre kiterjesztése iránt. Azonban szószólói sok ízben fordultak hozzám kérésükkel és mondhatom, hogy nemcsak becsületes, de az ő szempontjukból nélkülözhetetlenül szükségesnek látszó követeléseket állítottak fel. De kijelentették, ha választójogi reform nem kerül napirendre, alkalmazkodnak a viszonyokhoz és követeléseiket felfüggesztik. Ha azonban a kormány bármely okból szükségesnek tartaná a hazafias szolgálatot teljesítő még választójoggal nem rendelkező csoportját ezzel felruházni, érvényesíteni fogják követeléseiket. Lehetetlen, hogy ne ismerjük el azt a tényt, hogy hazánk leányai éppen olyan hasznos szolgálatokat tettek a hadviselésnek, mint bármely más csoport ez országban. Bár nem harcolhatnak fegyverekkel, de olyan szolgálatokat teljesítenek, amelyek egyenrangúak a férfiak munkájával. Az államnak olyan munkát végeznie, amellyel a leghathatósabbban támogatják annak érdekeit. Ehhez járul érvelésüknek egy pontja, amelyet különösen megfontolandónak tartok, ők azt mondják, ha a háború után a mai abnormalis viszonyok rendezés alá kerülnek és ipari újjáalakulás veszi kezdetét, a nőknek fel-

tétlenül kell, hogy, joguk legyen szavukat érvényesíteni olyan kérdésekben, amelyek érdekeiket közvetlenül érintik. Nem hiszem, hogy a parlament ezt tagadhatná és őszintén állítom, hogy ezt a követelést nem utasíthatom vissza.« Az angol sajtó most afelett vitatkozik: megtért hive lett-e Asquith a nők választójogának, vagy pedig ügyes diplomáciai fogással elejét akarja venni, hogy követelésekkel álljanak elő. Hnnyi bizonyos, hogy az Observer, a Daily News, a Daily Chronicle, Manchester Guardian, sőt a Westminster Gazette is behatóan foglalkoznak a nők választójogának kérdésével és többnyire a jogok megadása mellett döntenek. A kérdés most mindenestre égetőbb, mint valaha.

Martina G. Kramers
(Rotterdam).

Román anyák a háború ellen.

A román szociáldemokrata párt a háború kitérése előtt tiltakozó népgyűlést tartott. A gyűlés szónoka dr. Arbore Katalin volt. Nagyhatású beszédében tolmácsolta a román anyák érzelmeit, kik lelkük mélyéből tiltakoznak a háborús uszítás ellen.

Lily Braun.

Egy érdekes női egyéniséget ragadott el még életereje teljében a kiszámíthatatlan, titokzatos halál. Rövid idővel ezelőtt megdöbbenve olvastuk Lily Braunnak háborús örületében írt és a »Neue Freie Presse«-ben megjelent tárcáját a népesedési kérdéstről és ma már a megbocsátás elégikus hangulatában kutatjuk, mi volt benne nagy és értékes.

Kétségtelenül nagytehetségű, lebilincselő tulajdonságokkal rendelkező egyéniség volt. Ha nyugtalan temperamentumát követve egyik eszmekörből a másikba nem kalandozott volna, ha nem változtatta volna vi-

lágfelfogását időről-időre, a nőmozgalom hivatott vezetőjét ismerte volna el benne. A német nőmozgalom vezetői úgy nyilatkoztak róla, hogy »Lily Braun nem egész ember, nomád természete űzi őt egyik helyről a másikra, a legkülönbözőbb szerepekkel kísérletezik, mindenkor teljes lélekkel és temperamentumának minden erejével éli bele magát új szerepeibe d sohasem tud teljesen megfeledkezni arról, hogy a színpadán — nézők is vannak.«

E kemény szavak után [azonban a meleg elismerés és nagyrabecsülés hangján emlékeznek meg Lily Braun kiváló irodalmi képességeiről, pompás szónoki készségéről, nagy energiájáról és úttörő munkásságáról, 1901-ben jelent meg »Die Frauenfrage« c. vaskos kötete, mely bár részben elavult és helyenkint hiányos és tökéletlen, elvitázhatatlanul értékes mű és főleg írója nagy munkaerejéről, kutatóképességéről és komoly írói hivatottságáról tanúskodik. Művei közül nálunk legismertebbek »Memoiren einer Sozialistin« és »Im Schatten der Titanen«. Évekkel ezelőtt a Feministák Egyesülete meghívta, hogy a központi háztartás eszméjéről, amelyet akkoriban egész Németországban nagy lelkesedéssel propagált, tartson nálunk is előadást. Elfogadta a meghívást, de utolsó percben betegsége miatt lemondott.

Amerikai nők antimilitarista propagandája.

New-Yorkban számos tiltakozó ayülés tartottak a nők a fegyverkezési politika örülete ellen. Befolyásos képviselők megkísérelték, hogy a mewyorki suffragisteket a fegyverkezési propaganda céljaira megnyerjék. Dacára annak, hogy a nők ezáltal a választójogért folyó küzdelmükben erős politikai hátvédhez jutottak volna, megingathatlanul ragaszkodnak elveikhez és tovább folytatják antimilitarista propagandájukat.

A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!

Az utolsó napokban megisméltődtek számunkra — bár ezt lehetetlennek véltük — a két év előtti, egész valónkat megrázó izgalmak; súlyosbította ezeket a számos erdélyi tagtársunk sorsán érzett aggodalom is. Mindannyiukat meleg együttérzéssel, útbaigazításukra és segítségükre készen várjuk. Jelenlegi címük közléseért nagyon hálásak leszünk.

Egyesületünk nem indít külön akciót az erdélyi menekültek érdekében; hasznosabbnak és célravezetőbbnek tartja, hogy rendes hatáskörében — munkaközvetítés, anya- és gyermekvédelem, jogi, gazdasági, pályaválasztási, egészségügyi stb. tanácsadás — minden rendelkezésre álló erővel egyénenként gondoskodik róluk; nem kívánjuk szaporítani azoknak a ténnyezőknek számát, akik megnehezítik a hatóság kezében összpontosított, egységes eljárást.

Betiltott kongresszusunk naplója a kéziratok lassú beérkezése és nyomdai nehézségek miatt csak októberben jelenhetik meg. Időközben előkészítjük egy újabb, szigorúan elvi kérdésekkel foglalkozó összejevetel programját, hogy mihelyt csendesebb idő következik, azonnal hozzáfoghassunk tervszerű, jobb jövőt előkészítő munkánkhoz.

Hétfőn és pénteken d. u. 6-8 óra közt újból kezdődnek a Gyakorlati Tanácsadó hivatalos órái, amelyeket nyáron át délelőtt tartottunk. Más napokon — ha tagtársaink fontosabb ügyben megbeszélést óhajtanak — délelőtt kérünk telefonértesítést 9-1 óra közt.

Irodalom.

A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár 1915. évi jelentése.

A pénztár taglétszámának változása szembeszökő: az átlagos taglétszám 7.5 százalékkal csökkent az 1914. évihez képest, míg a női taglétszám »a háború tartama alatt állandóan emelkedett«. Míg a női taglétszám 1915. végén 1914. júniusával szemben 17.068 taggal, vagyis 37.1 százalékkal emelkedett, a férfitaglétszám ugyanez idő alatt 75.356 taggal, vagyis 36.7 százalékkal csökkent, úgy, hogy 1915. végén a női taglétszám az összes tagok 32.7 százalékát teszi. A betegforgalom a tagok között az előbbi évekhez képest nagyon kedvező, a megbetegedések csökkenésének arányszáma 17.4 százalék. Világos, hogy ennek köszönhető a pénztár szokatlanul kedvező anyagi helyzete. Ebben az esztendőben a bevételek meghaladták a kiadásokat. Mindamelllett a Pénztár — teljes joggal — fél a jövőtől, mert a harctérről hazatérő tagjai megrokkanna vagy meggyengült egészséggel, elviselhetetlen terhet fognak a Munkásbiztosító Pénztárra róni. Memorandumban fordult ezért a kormányhoz, melyben kifejti, hogy »a háború áldozatainak kártalanítását a hadvezetőségnek vagy az államnak kell magára vállalnia, ha csak nem akarja a munkásbiztosítást és ezzel a magyar ipart megrontani.«

A fővárosi jelentésbe egy kis számvetési tévedés csúszott be, ami egészen hamis következtetésre adott okot a nők rovására, arra t. i., hogy »a nők gyakrabban betegszenek még, mint a férfiak« (44. 1. 1. heti.). Téves t. i. az a szám, mely a nőtagok létszámának arányát az 1915. évben 27.8 százalékban állapítja meg; helyesen 27.9 százalék és ugyanannyi az arányszáma az 1915. évben megbetegedett nőtagoknak is, tehát a megbetegedések aránya mindkét nemnél ugyanaz. De csak számban egyforma, mert a táppénzes nők száma nemcsak a béke idején, hanem a háború alatt is »állandóan kisebb, mint a táppénzes férfiaké«. A nőmunkás tehát ellenállóbb volt, mint a férfimunkás és ez az ellenállóképesség fokozódott a háborús éveken:

1912-ben a tagok közül 18.6 százalék, a megbetegedett tagok közül 22.4 százalék volt nő.

1913-ban a tagok közül 20.1 százalék, a megbetegedett tagok közül 23.3 százalék volt nő.

Elítéltek egy kalauznot.

Elítélte a bíróság, mert feljelentés érkezett ellene, a jegyek hűtlen kezeléséért és nyilván nem lehetett fölmenteni, de tekintetbe vette a körülményeket és a legenyhébb büntetést mérte rá. Az ügyész nem felebezett, csak a védő és az elítélt. Az ítélet megokolása úgy szól, hogy a kalauznő 2 korona 30 fillér napibéréből nem tudott megélni három gyermekével és ezért tévedt le az egyenes útról. Mi úgy látjuk, hogy ez az ítélet nem a kalauznő ellen fordul, hanem példás igazságérzettel a munkaadó — kenyéradónak nem nevezhető — társulat ellen, mely nem áll fel a mai fantasztikus élelmiszerárak mellett olyan nyomorúságos éhbért fizetni, hogy a szegény anya csak alternatíva között választhat: a gyermekeivel együtt éheznek-e, vagy becsületét áldozza-e fel? Úgy látjuk, hogy itt a legnagyobb bűnösök az igazgató és részvényes urak, kik ilyen áron gádzagszanak és emellett még fel is jelentik áldozataikat.

1914-ben a tagok közül 20.7. százalék, a megbetegedett tagok közül 23.9 százalék volt nő.

1915-ben a tagok közül 27.9 százalék, a megbetegedett tagok közül 27.9 volt nő.

Az utolsó két esztendőben a családtagok megbetegedésének száma is csökkent, még pedig:

1912-ben	1000	tagra	1095	beteg	családtag	esik			
1913-ban	1000	»	1202	»	»	»	»	»	»
1914-ben	1000	»	1099						
1915-ben	1000	»	894	»	»	»	»	»	»

Ez azt bizonyítja, hogy a férfimunkás távollétében, noha a nőmunkás munkabére rosszabb, családja egészségesebb; valószínűleg azért, mert e csekélyebb munkabérből is több jut a család hygienikus szükségleteire, táplálkozásra, lakásra, stb., mint mikor az alkoholra vagy más jogosulatlan igényekre kötelező férfimunkás az egyetlen kereső a családban.

1915-ben 1000 nő tagra 23 gyermekágyas nő esett.

Ezt a 23 gyermekágyast is beleszámítják az 1000 tagonkénti 226 táppénzes nőbeteg közé, pedig az anyaság a nőnek inkább egészségét, mint betegségét bizonyítja. Evvel szemben 1915-ben 1000 férfitag közül 294 volt táppénzes beteg.

A napibérosztályok szerint csoportosított taglétszámkimutatás szomorú bizonyítéka a munkásnők alacsony munkabérének.

1914-ben a munkásnők zöme, 83.5 százaléka a három legalacsonyabb napibérosztályba tartozott, a munkások 34 százalékával szemben.

1915-ben a munkások 22.9 százalékával szemben.

A nőknek még mindig 73.3 százalékát találjuk a három legalacsonyabb napibérosztályban, de míg 1914-ben még a munkásnők 43.3 százaléka tartozik a második napibérosztályba, 1915-ben már 46.2 százalék jutott a harmadik napibérosztályba.

A VIII., legmagasabb, napibérosztályban 1914-ben a férfimunkások 4.3 százaléka, a nőmunkások 0.2 százaléka tartozott.

A férfimunkabérek emelkedésével 1915-ben a férfiv munkások 9.6 százaléka, a nőmunkások 0.4 százaléka volt. Ezt a 23 gyermekágyast is beszámítják az 1000 taidé sorozható, mindamelllett, hogy a nők helyettesítették a hadbavonult férfimunkásokat.

A balesetstatisztika azt mutatja, hogy a baleseteknek

Divatárusnő

Szakszerű kiképzésre elfogad
tanítványokat. Művészi izlés.

Cim: **Canetti Killer Margit**
Deák Ferenc-utca 14. I. em.

Berkesnő Máté Mela Tornaiskolája V., Mária Valéria-utca 12, szám. — Egyes- és csoportos oktatás gyermekek (fiúk és lányok 3 éves kortól) és nők számára. Légzőgymnastika-testfejlesztés. Aesthetikus zenes torma. — Svéd gyógytorna és massage Lotten Ohlson működésével. Dolgozó nőknek esti tanfolyam mérsékelt árban. Telefon 37—48.

csupán 12.16 százaléka éri a nőket. Érdekes volna kideríteni, hogy a nő munkabeosztásának, vagy a gyakorlatlanságát is ellensúlyozó józanságának tudható-e be e kedvező körülmény?

A jelentés egy széljegyzetben említi meg, hogy »az 1915. évben, a venereás megbetegedéseknél, főleg a. syphilis-nél nagymérvű emelkedés mutatkozott a múlt év háborús hónapjaihoz viszonyítva«. A férfi zabolátlan nemi életének e következményei még a kimutatásnál is súlyosabbak. Figyelmen kívül hagyták t. i. azt, hogy az u. n. »női bajok« főleg a férfi venereás betegségek következményei, melyek a munkásnőt sújtják legsúlyosabban, aki nem pihenhet eleget, hogy e bajok utókövetkezményeit is leküzdje és ezért sokszor egész életére betegeskedővé lesz.

A Pénztár igazgatóságának szociális egészségügyi akciójában, illetőleg az érdekükben egybehívott szaktanácskozáásokban résztvettek a Feministák Egyesületének és a Munkásnők országos szervező bizottságának női küldöttei is.

Az anya- és csecsemő védelem tárgyában a kormánynak tett előterjesztésből látjuk, hogy a Pénztár igazgatósága a kötelező anyasági biztosítás megvalósításának kérdésében lefokozta követeléseit és érthetetlen szerénységgel csak 6 heti gyermekágyi segélyt kér, kiegészítve négy heti terhességi segéllyel, mindkettőnek mértékéül pedig az átlagos napiber teljes összegét állapítja meg. Szoptatási segélyként megelégszik három hónappal, havonta 20-20 korona, összesen legfeljebb 60 korona összeggel. Az előterjesztés követeléseit sok tekintetben nemcsak a Feministák Egyesületének beadványa mögött marad, hanem lefokozza azon mértéket is, melyet a pénztár kítűnő igazgatója, Kis Adolf dr., a Stefánia-Szövetség szociálpolitikai szakosztályának vitájában felállított; reméltük pedig, hogy azt a pénztár igazgatósága teljes egészében magáévá teszi. A kategóriák (kiterjesztésében nem tér el az előterjesztés a Feministák Egyesülete beadványától; örömmel vesszük tudomásul, hogy a felmerülő költségtöbblet fedezését a kormánnytól várja. Lelkes helyeslésünket váltja ki, hogy az előterjesztés a gyermek életét védő intézkedéseket sürget és iparfelügyelőnök alkalmazását követeli. Egyetértünk azon előterjesztéssel, mellyel az igazgatóság a közoktatásügyi minisztériumhoz fordul és a csecsemőápolásra vonatkozó ismeretek terjesztését kéri az iskolákban nemi különbség nélkül; csak korainak Karijuk ennek tárgyalását az elemi iskolákban és úgy véljük, hogy higienikus ismeretiek terjesztésében nem célszerű az emberi élet ily rövid szakára szorítkozni. Igen üdvös azon akció, amely a főváros tejellátásának és lakásviszonyainak javítását, a munkaadónál szoptatószobák és napközi otthonok létesítését célozza. Nagyon célszerű az a megkeresés, melyben a pénztár az Országos Pénztártól a törvény megfelelő módosításáig átmenetileg, a gyermekágyi segély időbeli kiterjesztését és felemelését kéri.

Reméljük, hogy az utolsó hónapok szomorú tapasztalatai arra fogják bírni a Pénztár vezetőségét, hogy külön felterjesztéssel kérje a gyermekmunka tilalmának komoly formában való törvényes biztosítását és nem elégszik meg azzal a gyenge szakaszocskával, mellyel erről az anya- és csecsemővédelem tárgyában tett felterjesztésben mellesleg megelégszik. A gyermekmunkával történő visszaélések, amiről a Munkásbiztosító Pénztár annyi bizonyíték birtokában van, különösen az utóbbi hónapokban oly égbekiáltók, az embergazdálkodás e téren oly okatlan, a jövővel nem törődő, hogy sürgős, erélyes, törvényes intézkedésre van szükség műlhatatlanul.

Az alkoholizmus elleni küzdelemben is csak egy célra vezető intézkedést ismerünk; a szeszárúsítás törvényes ti-

lalmát; minden egyéb rendszabály, ha még oly körültekintő is, hatástalan és célra nem vezető.

A venereás betegségek elleni védekezés tárgyában intézett felterjesztés várakozásunk ellenére keserves csalódást okozott. Oly szép szavak hangzottak el az ankéten, a pénztár vezetői a legradikálisabb, legmodernebb elveket vallották és a felterjesztés oly távol esik mindattól, mit a hallottak után vártunk. A felterjesztés 7. pontja így szól: »A prostituáltak rendőri ellenőrzése a háborús viszonyokra való tekintettel kettős szigorral hajtassék végre«. Annyit irtunk és beszéltünk már arról, hogy a reglemen-táció egyoldalú, kegyetlen, igazságtalan és meggyalázó intézkedése addig teljesen céltalan, míg a prostituált nőket igénybe vevő férfiak ellenőrzés nélkül maradnak, hogy fölöslegesnek tartjuk azt itt most ismételni. Még azt az ih'dítványunkat is, mely a házasság felek kötelező orvosi vizsgálatát célozza, a pénztár csak »kötelességszerűen hozza a kormány tudomására«, megtagadva avval minden szolidaritást.

M. M. E.

Görögné Beke Margit: Ata könyve.

Egy okos asszony, akinek a szíve is ép és érző maradt, könyvet irt a gyermekről azaz inkább mindarról, ami a meghatottan boldog szeretet könnyein keresztül, a kislányát figyelve, eszébe jutott. Tisztán látja a fejlődő kis lélek minden mozzanatát: intuitív megértéssel tárja fel mélyebb okait minden apró és nagy dolognak, amelyet gyermekén megfigyel. Azoknak az anyáknak, akik ugyanezt a meghatott boldogságot érzik és többé-kevésbé öntudatosan és világosan hasonló gondolatokat sejtettek meg, fog ez a kis könyv első-sorban gyönyörűséget szerezni. De mindenki, aki elolvassa, érezni fogja azt a derült, tiszta, félig mesebeli hangulatot, ami napfényes, fehér gyermekszobákban öleli körül az ember lelkét. És mindenki meg fogja érteni és szépnek fogja találni, akinek szíve van.

Arról kellene írni evvel a könyvvel kapcsolatban, milyen érthetetlenül hamis szempontból néznek mindent azok, akik még mindig ellenségei a nők haladásának, mert attól félnek, hogy az okos asszony nem tud majd anya lenni. Holott ez a kis könyv is olyan érthetően bizonyítja, hogy szinte komikus beszélni is erről: minél fejlettebb lelki életet élhet az anya, annál jobban tudja szeretni és érteni a gyermekét. (Viszont azonban természetes, hogy ez a szeretet és megértés megmarad akkorra is, mikor a gyermek idegen törvények közé, az életbe kerül s mert látta ott az igazságtalanságot, a javításra várót, segíteni akar. Mit tehet ő róla, hogy ezért a jogáért harcolnia kell?...). Azután arról beszélhetnénk, hová kellene elküldeni ezt a kis könyviét, messze kis falukba és városi lakásokba egyaránt: a gondolkozó, a megértő anya üdvözlét azoknak az anyáknak, akik az élet ezer gondja közt, vagy a gondok előli menekülésben, az álmosító, kábult falusi levegőben vagy a folytonos, egyhangú utcai zivajban eltompulnak, nem tudják észrevenni, értékelni a kincset, amijök van: nem ismerik a gyermeküket, aki a leiküket felemelhetné... Azoknak az anyáknak, akiknek még alszik a lelkük és ezért nem tudják, hogy a gyermeknek is van lelke s nem elég, ha a világra hozták, etetik és ruházzák őket. Ata könyve intim, könnyed, bájos hangjával a gyermek lelke felé fordítja majd figyelmüket s észre sem veszik: marjuk is pszichológusok és pedagógusok lesznek, ha nemi is a szó tudományos értelmében.

Igen, ezeket kellene szépen kifejtenem, de az ember, Ata könyvével kezében, nem tud komolykodni, tudakosan írni; csak mosolyog, sóhajt, betölti lelkét a gyermekszoba intim levegőjének varázsa és önkéntelenül felfoházkodik: bár minden kis Atának ilyen költői lelkületű, vele érző mamája lenne, hogy boldog mosolygásban, igaz szépségek közt nőjjenek fel és helyre tudják majd hozni mindazt a szörnyűséget, ami történt, mialatt ők tipegni és beszélni tanultak...

K. R. L.

Tartalom:

Quo usque tandem ?	133
Dénes Zsófia: Az újságírás etikája	134
Szilágyi Géza: Megrabolt nők	135
„Nők és cselédek”	136
Mellemé Miskolczy Eugénia: Lester F. Ward elmélete ...	157
„Frau”	138
Ifjúsági mozgalmak világszerte	138
A fővárosi nőalkalmazottak családi pótléka	140
Perzelné Kozma Flóra: Örök modern tragédiák	141
A mártír postáskisasszony	141
Szemle	142
A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!	143
Irodalom	144
Elítéltek egy kalauznót	144

A szerkesztőség tagjai:
Bédy-Schwimmer Rózsa
felelős szerkesztő
Szikra (gr. Teleki Sandorné)
Pogány Paula

Laptulajdonos:
Feministák Egyesülete
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
V., Mária Valéria-utca 12. szám.
Telefon: 142—40.

A szerkesztőség tagjai: Bédy-Schwimmer Rózsa felelős szerkesztő Szikra (gr. Teleki Sandorné) Pogány Paula	Laptulajdonos: Feministák Egyesülete Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Mária Valéria-utca 12. szám. Telefon: 142—40.
„A Nő” a Feministák Egyesületének, annak felvidéki, nagybecskereki nagyváradi, nyiregyházi, szegedi és temesvári fiókjának, és a „Férfi Iga a nők választójoga érdekében” hivatalos közlönye. Lapunk tartalma csak a forrás megnevezésével vehető át.	

Nyiralásukból visszatért tagtársainkat és lapunk olvasóit kérjük számoljanak be mielőbb nyári propagandájukról. Az ujonnan szerzett előfizetők jegyzékét küldjük be

»A NŐ«

kiadóhivatalának

Budapest V., Mária Valéria-utca 12.

A NŐ

előfizetése: egész évre 5.— kor.
félévre . . . 2.50 kor.

TÁTRA-LOMNIC

Nyári és téli magaslati gyógyfürdő- és nyaraló-telep 848—1030 méter tengerszín feletti magasságban a Magas Tátra déli lejtőjén, hatalmas fenyvesek által övezve. A poprád-felka-tátralomnici vasut és a csorbató-tátralomnici villamos vasut végállomása. Havasi levegője élénkítő és edző. Modern vizgyógyintézet, gyógytornaterem. Uszoda. Szállodák. A »Palota-szálló« a szállodaépítéssel ujdonsága. Lift, nagyszerű csarnok és étterem, olvasó. Az alsó telepen pensió-rendszer, lakással 10 K. Télen 12 K. Remek kilátás a poprádi völgyre és a havasokra. Kötűnő ivóvíz, vízvezeték. Villanyvilágítás. Tézene, hangversenyek, alkalmi előadások, táncmulatságok, hegyi kirándulások, vadászat, halászat, galamblovászat, tennis, golf; téli sportok; 3400 m. hosszú bobsleigh és külön rödlipálya. 14 fordulós és állandó 9% esés. A pályák villamos erőre berendezett nyileggyenes sodronykötél-felvonó pályával (2460) és vízvezetékekkel vannak ellátva. — Különösen javulva üdülőknek, vérszegénységnek, sápkórtnál, Basedóvkórtnál, légzőszervi hurutos bántalmaknál, ideges tulizgatottságnál, kiemerültségnél. Tuberkulózisban szenvedők nem vethetnek fel. Nyári idején május hó 15-től szept. végéig. Téli idején dec. hó 15-től február végéig. Ismertető és mindennemű felvilágosítással szolgál a fürdőigazgatóság.

VIZAKNA

Sós-gyógyfürdő (állami kezelésben) Alsó-Fehérmegyében, Nagyszebentől 11 km.-nyire, 424 m. tengerszín feletti magasságban, a m. kir. államvasutak Vizaknafürdő nevű állomásnak közvetlen közelében fekszik. Fürdésre 5 nagy sóstó, egy ujonnan épült, modern, meleg fürdőház és külön gyermekfürdő szolgál. Berendezett lakások az ujonnan épült elsőrangú állami szállóban, ezenkívül a fürdőtelepet érintő városban számos magán-szállóban és magánházakban bérelhetők. Elsőrangú gyógyterem, étkező, kávéház és cukrászdával. Javulva női bajok, a csusz és köszvényes megbetegedéseknél, görvéllykór és angolkórban szenvedő gyermekek gyógyításánál, légző és emésztő szervek hurutos bántalmainál. Posta-, távirda- és távbeszélő állomás helyben. Ismertető és mindennemű felvilágosítással szolgál a magyar királyi fürdőfelügyelőség.

Izléses vászon-bekötési tábla

lapunk 1915. évi kötetéhez
Pogány Willy művészi illusztrációjával
3.— koronáért kapható
kiadóhivatalunkban.